

NÅR FORSKNING BLIVER SPÆNDT FOR DEN **POLITISKE** **STRIDSVOGN**

Gavner flere timer i skolen børnenes læring? Forskerne Jan Meiding og Simon Calmar Andersen er blevet brugt som forsvar for to forskellige positioner i den offentlige debat om lange skoledage. Det skaber strid og fjerner fokus fra det egentligt relevante, nemlig nuancerne og bredden i uddannelsesforskningens søgen efter svar. Asterisk har talt med de to forskere om, hvad der sker med dem og deres forskning, når politikere og interessenter bruger – eller fortier – forskningsresultater i debatten.

Af SIGNE TONBERG

'Effekt: Flere timer styrker elevernes læsning, lyder overskriften på en analyse af Simon Calmar Andersen i Politiken den 10. april 2014. Og artiklen fortsætter: "Når elever modtager fire timers ekstra dansk om ugen i 16 uger, opnår de en ekstra fremgang i læsning, der svarer til et halvt år."

'Flere timer giver ikke bedre læsere', står der til gengæld i overskriften på en artikel i fagbladet Folkeskolens webversion den 5. december 2017, hvor Jan Meiding er hovedkilde. Og artiklen fortsætter: "Der er ingen sammenhæng mellem antallet af timer og elevernes læsevner. Sådan konkluderer en ny stor international undersøgelse for anden gang i træk."

På (avis)papiret lyder det som om, de to forskere er rygende uenige, men i virkeligheden er uenigheden ikke så stor.

»Det er ikke tid, der er den afgørende faktor. Det er kvalitet. Hvis de ekstra timer bliver fyldt med læring af kvalitet, så tror jeg, at man kan flytte noget.«

Jan Meiding

Asterisk har sat de to forskere fælles stævne. Dagsordenen er ikke at grave grøfterne i debatten om lange skoledage dybere, men derimod en fælles snak om, hvad der sker, når forskningsresultater bliver kastebolde i en politisk debat fuld af ideologi og interesser – som f.eks. om folkeskolereformens

lange skoledage egentlig gavner børns læring eller ej.

Gennem økonomiske og didaktiske brille
Jan Meiding, der er didaktiker og lektor ved DPU, Aarhus Universitet, har de sidste 30 år forsket i læsning og står blandt andet bag de danske bidrag til PIRLS-undersøgelserne.

Simon Calmar Andersen er uddannet cand. mag. i samfundsfag og idéhistorie og er professor på Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet, hvor han leder TrygFondens Børneforskningscenter.

"Jeg oplever, at vores syn på tingene på mange punkter er ens. Vi laver begge kvantitativ forskning og er enige om, at det har en værdi. Jeg oplever i højere grad stridspunkter i forhold til de kolleger, der f.eks. mener, at kun kvalitativ forskning har værdi. Der kan man rode sig ud i nogle uenigheder," siger Simon Calmar Andersen.

De er begge bevidste om, at der indgår et hav af variable i en undervisningssituation,

Med skolereformen er der blevet skruet op for timeantallet i dansk. Men spørgsmålet er, om børnene reelt bliver bedre læsere af flere dansktimer. To forskere er nået frem til forskellige resultater.

og at det er svært at isolere dem, da variablerne påvirker hinanden. Og det er blandt andet med dét forbehold, de udtaler sig til politikere og medier.

”Overordnet kan man sige, at vi begge har prøvet at isolere variabelen tid og set på effekten af det. Samtidig har vi to forskellige udgangspunkter, vi har to forskellige metoder og er nået frem til to forskellige resultater,” opsummerer Jan Mejdning.

Simon Calmar Andersen forklarer, at når man ser på sammenhængen mellem undervisningstid og læring, så må man se det som en kurve, der på et tidspunkt flader ud. Hvis man har én time om ugen, vil der i sagens natur være stor læring i at fordoble timeantallet.

”Hvis vi groft sagt har ulande, hvor der ingen undervisning er, i den ene ende af kurven, og så har kinesiske tilstande med 16 timers undervisning i døgnet i den anden ende af kurven, så vil der et eller andet sted imellem de to yderpunkter indtræffe en situation, hvor mere undervisningstid ikke giver mening. Sammenhængen mellem tid og læring er kort sagt en kurve, der stiger og på et tidspunkt flader ud. Spørgsmålet er, om der stadig er en gevinst at hente ved flere timer, eller om vi har nået toppen,” siger han.

Kurven er fladet ud

Så hvad er konklusionen? Ingen af de to forskere har lyst til at svare entydigt ja eller nej på, om danske børn så lærer mere eller mindre af at have flere timer i skolen.

”Med min baggrund som didaktiker må jeg bare sige: Det er ikke tid, der er den afgørende faktor. Det er kvalitet. Hvis de ekstra timer bliver fyldt med læring af kvalitet, så tror jeg, at man kan flytte noget. Jeg mener f.eks. godt, at man kunne give børnene fri en time før uden at miste noget, især hvis den økonomi, det ville frigøre, blev brugt til at give læreren noget mere forberedelsestid,” siger Jan Mejdning.

Simon Calmar Andersen supplerer: ”Der hvor vi er nu, tror jeg ikke, det oplagte skridt er at skrue mere op for undervisningstiden. Vi er enige om, at kurven formentlig er ved at flade ud. Spørgsmålet er så, om man ville få noget ud af at skrue ned for antallet af timer igen. Og der må man jo spørge sig selv: Hvad er alternativet til at sidde i skolen for børnene? For mange er det SFO-tiden. Måske ville der være noget at hente, hvis vi ændrede formen på undervisningen, sådan som intentionen er i folkeskolereformen. Så vi skruer på blandingsforholdet mellem undervisningstid og SFO-tid, så de to spillede bedre sammen, og så der var flere pædagogstyrede aktiviteter f.eks. med bevægelse i løbet af skoledagen.”

Så vidt substansen. Nu til den overordnede diskussion om, hvad der sker, når forskningen bliver kastebold for ideologier, interesser og politik.

Har interessenvældet taget magten

For hvad betyder det, at interesser – fra politikere og embedsmænd til organisationer

KOM KÆRLIGHEDEN TIL SKOLEREFORMEN OG DE LANGE SKOLEDAGE TIL AT SKYGGE FOR FAKTA?

Spørgsmålet om undervisningstid har delt de politiske vande. Tidligere undervisningsminister Christine Antorini (S) gik i 2013 i rette med Jan Mejdning og hans kollegers PIRLS-undersøgelse. DPU, Aarhus Universitet, havde onsdag den 11. december udsendt en pressemeddelelse med hovedkonklusionerne fra de internationale undersøgelser PIRLS og TIMSS, der på tværs af landegrænser i over 50 lande sammenligner 4.klasse-elevs kompetencer i hhv. læsning (PIRLS) samt matematik og naturfag (TIMSS). En af forskernes konklusioner var: Vi kan ikke finde bevis for, at eleverne lærer mere af flere skoletimer.

Sent samme aften udsendte undervisningsministeren en pressemeddelelse, hvori hun undsgode forskerne under overskriften ’Fejlfortolkning af TIMSS og PIRLS: Flere timer giver alt andet lige bedre resultater’. Reaktionen fra ministeren skal ses i lyset af, at hun og den daværende regering ugen før havde offentliggjort reformudspillet ’Gør en god skole bedre’, der senere skulle blive til folkeskolereformen. Og her var et af tiltagene som bekendt at sætte undervisningstiden op.

»Jeg har aldrig været ude for noget lignende,«

siger [Jan Mejdning](#) i dag om forløbet.

”Det var et ekstremt eksempel, og set i bagklogskabens ulideligt klare lys kan man jo godt se, hvorfor det var opportunt at hævde, at flere timer virkelig battede,” siger han og tilføjer, at folkeskolereformen inklusive ekstra undervisningstimer på alle klassetrin jo endte med at blive gennemført. ”Uden forskningsmæssigt belæg,” tilføjer han.

Jan Mejdning har hverken før eller siden oplevet lignende indblanding fra politisk hold.

”Jeg håber, det var en enlig svale, men jeg kan konstatere, at der er aktuelle eksempler fra miljøforskningen, hvor der er diskrepans mellem, hvad forskerne skriver, og hvordan ministeren udlægger det,” siger han.

og interesseorganisationer – bruger forskningen til at fremme deres synspunkter og ideologiske kampe? Spørgsmålet hænger i luften mellem de to forskere, inden Simon Calmar Andersen rømmer sig.

”Som udgangspunkt er jeg glad, når de bruger vores forskning. Det er godt, at forskningen kan være med til at informere og kvalificere den politiske debat, for det ville være ærgerligt, hvis vi kun forskede for forskningens egen skyld. Og jeg synes faktisk, at politikerne i store træk er gode til at lytte til forskningen og inddrage de konklusioner, vi kommer med, i deres arbejde,” siger han.

Jan Mejding rynker brynene. ”Jeg er ikke helt enig,” siger han.

Der er noget gentleman-agtigt og næsten forsigtigt over dem begge, når de stille og roligt ruller deres uenigheder frem i lyset.

”Vi har set, at forskningen bliver brugt, hvis f.eks. en minister kan bruge den til at underbygge sine egne synspunkter, mens den forskning, der taler imod, bliver negligeret. Det er måske et meget menneskeligt grundvilkår, at man er selektiv og søger efter noget til at underbygge sine egne synspunkter,” siger Mejding.

Simon Calmar Andersen supplerer:

”Hvis man skal se problematikken fra den politiske stol, så er det nemmere at skrue på timetallet end den knap, der hedder kvalitet. Det er ikke fordi, jeg taler for, at man skal skrue på knapper, bare fordi man kan, men det er en risiko, at det er det, der sker politisk. Der er jo eksempler som det, vi taler om nu, hvor vores forskningsresultater og konklusioner stritter i to forskellige retninger. Og her er det et problem, hvis man tager en del af forskningen ind som et argument i debatten og lader som om, den er entydig, hvis den ikke er det,” siger Simon Calmar Andersen.

Og hvis politikerne tager hans studie som et argument for at indføre længere skoledage, er hans budskab:

”Det, vi lægger frem her, er resultaterne af et studie. Ét. Du kan ikke basere store beslutninger på et enkelt studie. Hvis du skal lancere et nyt lægemiddel, så har du jo mange studier og ser på effekter på længere sigt. Omvendt må politikerne, når de skal træffe beslutninger, basere sig på det bedst mulige vidensgrundlag og kan ikke altid vente fem eller ti år på mere forskning. Det studie, vi har lavet, er helt validt, men ambitionen må være at lave flere studier af denne her type,” siger han.

Den pointe er begge forskere varme fortalere for: Flere studier over længere tid, der kan give indblik i de længerevarende effekter og dermed kvalificere vidensgrundlaget.

TO UNDERSØGELSER MED TO FORSKELLIGE KONKLUSIONER: GIVER LÆNGERE SKOLEDAGE BEDRE LÆSERE?

	UNDERSØGELSE 1	UNDERSØGELSE 2
Undersøgelse	PIRLS - Progress in International Reading Literacy Study. Undersøgelsen er i Danmark gennemført i 2006, 2011 og senest i 2016.	Increasing Instruction Time in School Does Increase Learning.
Forfattere	Jan Mejding, Katja Neubert og Randi Larsen fra DPU, Aarhus Universitet.	Simon Calmar Andersen, Maria Knoth Humlum og Anne Brink Nandrup fra henholdsvis Institut for Statskundskab og Institut for Økonomi, Aarhus Universitet.
Deltagere	7.100 danske elever fra 3. og 4. klasse fra i alt 186 skoler. Internationalt deltager i alt 340.000 elever fra mere end 50 lande i undersøgelsen.	1.526 elever fra 126 danske 4. klasser. Halvdelen fik ekstra undervisningstimer i 16 uger, og halvdelen gjorde ikke.
Udvælgelse af deltagere	Skolerne udvælges, så de er statistisk repræsentative.	Alle kommunerne har kunnet tilmelde skoler med minimum ti procent tosprogede elever. Derefter er der trukket lod om deltagelse blandt de tilmeldte skoler.
Metode til at isolere effekt af undervisningstid	Sammenligner skoler med forskelligt timetal	Udvælger ved lodtrækning nogle skoler til at modtage ekstra undervisning og sammenligner med en kontrolgruppe, der fortsætter med uændret timetal.
Periode	2016	2013-2016
Konklusion	Eleverne er lige dygtige til at læse, uanset hvor mange timers undervisning de får. Samme resultat går igen i de øvrige nordiske lande: Finland, Sverige og Norge. Hverken inden for landene eller imellem landene er der belæg for, at timetallet i sig selv fører til bedre resultater.	Ekstra undervisningstid styrker elevernes læsning. Når elever modtager fire timers ekstra dansk om ugen i 16 uger, opnår de en ekstra fremgang i læsning, der svarer til et halvt år.
Læs mere	edu.au.dk/pirls	pnas.org

Svært at rykke politikerne

Jan Mejding mener ikke, at politikerne har et tilstrækkeligt bredt perspektiv, i og med de ikke formår at inddrage forskellige synspunkter i deres lovgivningsarbejde.

”Jeg kunne godt ønske mig, at man underbyggede nye tiltag som f.eks. en reform ved rent faktisk at spørge forskerne, for vi har jo en masse viden,” siger Jan Mejding og henviser til de ekspertkommissioner, som politikerne i højere grad brugte tidligere, og som ifølge Mejding gav et bredt perspektiv på forskellige problematikker og dermed var med til at give politikerne en dybere faglig baggrund for nogle af de tiltag, de gik ud med.

”Det er naturligt og menneskeligt, at man som politiker eller som interesseorganisation arbejder for at styrke den dagsorden, som ens parti eller organisation nu har. Selvfølge-

lig. Og jeg tror heller ikke, at nogen politikere med vilje vil ødelægge vores skolesystem. Men jeg kan bare konstatere, at politikere sjældent forlader deres grundholdninger. De er svære at flytte – selv med forskning,” siger Jan Mejding og nævner et eksempel fra den finske uddannelsesforsker Pasi Sahlberg. Han havde givet en amerikansk politiker et vue over uddannelsesforskning, og hvad der virkede i det finske skolesystem, som mange landes politikere i disse år kigger misundeligt på. Politikeren havde nikked, men efterfølgende kunne Pasi Sahlberg konstatere, at han gik ud med en agenda, der var stik modsat det, der var forskningsbelæg for.

Jan Mejding slår ud med armen og Simon Calmar Andersen nikker.

”Det sker, og jeg er enig med Jan i, at det nok er svært at ændre. Politikere skal have ret

»Du kan ikke basere store beslutninger på et enkelt studie. Hvis du skal lancere et nyt lægemiddel, så har du jo mange studier og ser på effekter på længere sigt.«

Simon Calmar Andersen

KOCCXOBERMOTO

til at træffe deres valg ud fra deres politiske holdninger, men jeg kunne godt ønske mig, at de i højere grad kendte til forskningen og baserede deres beslutninger på det, vi ved,” siger han.

Mere magt til interessenter

På pædagogik- og uddannelsesområdet har en lang række aktører stærke stemmer. Fagforeningerne BUPL og Danmarks Lærerforening, forældreorganisationen Skole og Forældre og en række dagsordenssættende politikere er nogle eksempler. Men er det ligefrem sådan, at balancen mellem eksperter og interessenter er tippet?

Jan Mejding har været aktør i uddannelsesdebatten siden slutningen af 1980'erne. Han mener, at muligheden for at blive hørt som forsker generelt er blevet bedre. Adgangen

til medierne er blevet nemmere, for alle og enhver kan i princippet publicere deres egen undersøgelse på nettet – f.eks. via Facebook eller blogs. Men forplumrer eller ligefrem slører det ikke forskernes budskaber?

”Muligheden for at komme til orde er eksploderet. Men det er også med til at sløre, at der er forskel i kvaliteten af de ting, der bliver lagt frem. I et flakkende mediebillede kan det være svært at skelne mellem en hurtig rundspørge og en tung international undersøgelse som PIRLS,” siger Jan Mejding.

Han har ikke noget ønske om at spole tiden tilbage, men peger på, at det nye medielandskab stiller endnu større krav til politikerne om at tage informerede beslutninger i stedet for beslutninger, der bygger på mavefornemmelser. De skal kort sagt ”skille *fake news* fra *real news*,” som han udtrykker det. Han peger på, at vi jo har flere instanser, der er sat i verden for at give overblik over den viden, vi har. På uddannelsesområdet har vi Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning på DPU, der er oprettet for at skabe overblik over evidens og god praksis på uddannelsesområdet.

Forskere skal blande sig

Simon Calmar Andersen ser ikke noget nyt i interesseorganisationernes ageren.

”Danmarks Lærerforening har altid været en stærk stemme i den politiske debat, og det er de stadig,” konstaterer professoren, der til gengæld hæfter sig ved en anden tendens: At forskerne i stigende grad selv kaster sig ind i den politiske debat. Han har kolleger, der benytter sig af at skrive åbne breve til undervisningsministeren, debatindlæg etc. Et eksempel er nærliggende at fremhæve her: Da Simon Calmar Andersen og hans kollegers analyse, som formidlede pointerne omkring effekterne af at skruer op for timerne, havde været bragt i Politiken, skrev Jan Mejding et par uger senere et debatindlæg i samme avis, hvor han stillede Calmar og co. en række spørgsmål til deres metoder.

”Der er ikke noget forkert i det, for vi forskere har ret og næsten også pligt til at blande os i debatten, men der havde jo været andre kanaler at drøfte det over,” siger han og kigger med et glimt i øjet på Jan Mejding, der prompte svarer:

”Selvfølgelig skal man blande sig i debatten som forsker. Vi er jo også samfundsborgere. Men vi skal gøre det med bevidsthed om, at vi er forskere. Når politikerne i stigende grad tager beslutninger på baggrund af en overskrift, de har læst i avisen, så må man jo

også som forsker diskutere videre dér, hvis man vil blive hørt.”

Journalistens og forskerens forskellige DNA

I journalistikken er det en dyd at fremhæve uenigheder og konflikter, skarpvinkle og i det hele taget sætte ting på spidsen. Men er det decideret et problem for videnskaben, at den bliver underlagt sådanne præmisseser?

”Det er i hvert fald en udfordring, for ligesom det ligger i journalistens DNA at stille verden op i overskrifter, så er det en del af forskerens DNA at se på hele billedet og på variationen. Og det er jo derfor, vi næsten altid siger ’ja’ eller ’nej’ ... efterfulgt af et ’men’. Der er altid en eftersætning, for verden består af nuancer og ikke kun af sort og hvid,” siger Jan Mejding.

Simon Calmar Andersen kommer med et dugfrisk eksempel på netop det.

”I sidste uge blev jeg ringet op flere gange af en journalist. Hun ville gerne have min kollega Jeppe Bundsgaard, professor MSO på DPU, Aarhus Universitet, og mig til at stille op over for hinanden i et interview om nationale tests. Men hun var i tvivl om, hvorvidt vi var uenige nok, til at der var en historie i det. Jeg er med på, at det er journalistikkens DNA, men jeg synes ikke, det gør så meget godt,” siger han og pointerer, at det næppe er journalistikken, der sikrer politikere det bedste beslutningsgrundlag og kvalificerer debatten.

”Med al respekt for journalister, så tror jeg hellere, vi skal sætte vores lid til, at ministerier og andre gode kræfter i stigende grad inddrager forskere i kommissioner, hvis vi skal rykke noget og kvalificere det politiske beslutningsgrundlag.” ■

Hør artiklen som podcast:
dpu.dk/asterisk

JAN MEJJDING er lektor i dansk didaktik på DPU, Aarhus Universitet, hvor han er uddannelsesforsker og blandt andet står bag de danske udgaver af den internationale komparative læseundersøgelse PIRLS.

SIMON CALMAR ANDERSEN er professor på Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, og leder af TrygFondens børneforskningscenter. Han forsker i, hvordan politisk og administrativ styring påvirker offentlige organisationers resultater med særligt fokus på dagtilbuds- og skoleområdet.